

TÜRKİYE’NİN İLK ÇOCUK TELEVİZYONU: YUMURCAK TV*

Tülay Şeker **

ÖZET

25 Haziran 2007’de yayın hayatına başlayan Yumurcak TV Türkiye’nin ilk yerli çocuk televizyonudur. Samanyolu Yayın Grubu’na ait bir kanal olan Yumurcak TV başlangıçta uydudan ve D Smart üzerinden yayınlarını ulaştırırken Ağustos 2008’de Digitürk ekranlarından da izleyicisine seslenmeye başlamıştır. Yumurcak TV’nin yayın ilkesi “çocuklara, çocukça sözler söylemek, çocukça görüntüler sunmak ve çocukça müzikler dinletmek” olarak ifade edilmektedir. Kanalın, çocukları “televizyonlardaki şiddet içeren çizgi filmlerden ve internetin esiri olmaktan kurtarmak amacıyla kurulduğu” belirtilmektedir. Ayrıca kanalda yabancı yapım çizgi filmlerin yanı sıra yerli çizgi filmler de yayınlanmaktadır.

Bu çalışmada Yumurcak TV’nin yayını bir hafta süreyle izlenmiş, önceden oluşturulan belirli kriterler doğrultusunda yayın içeriği analiz edilmiştir. Kanalda yayımlanan yerli ve yabancı yapımlar, reklamlar, doğrudan satış programları, belgeseller, ebeveynlere yönelik programlarla ilgili sayısal verilerin yer aldığı çalışmada özellikle yerli yapımlarda kurulan söylem incelenmiştir.

Anahtar sözcükler: Yumurcak TV, İslamî mesajlar, çocuk

THE FIRST CHILDREN TELEVISION OF TURKEY: YUMURCAK TV

ABSTRACT

Yumurcak TV starting its broadcasting life in 25 June in 2007 is the first local children television of Turkey. At first Yumurcak TV, which belongs to the Samanyolu Broadcasting Group, was been broadcasted on satellite and D-Smart, but in August 2008 it started to broadcast on Digitürk for audiences. The broadcasting principle of Yumurcak TV is expressed like this: to have children listen child music, serving child videos and saying child sentences. It is denoted that The Channel is designed for preventing children from being addicted harmful cartoons on TVs and internet. Moreover, the Channel broadcasts not only foreign cartoons but also native cartoons.

In this study, Yumurcak TV viewed for a week and than its content analyzed according to specific criterion which was performed in advance. The study was involved numeric data about foreign programs, local programs, advertisements, documentaries and adult programs broadcasted on the channel and especially discourse constructed in local production analyzed.

Keywords: Yumurcak TV, Islamic messages, children

1. GİRİŞ

Televizyonun çocuk üzerine etkisi, televizyon yayınlarının yaygınlaştığı İkinci Dünya Savaşı sonrasında bu yana çeşitli araştırmaların üzerinde yoğunlaştığı bir konudur. Araştırmalar bir takım olumlu etkiler söz konusu olsa da ağırlıklı olarak televizyonun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerine vurgu yapmaktadır.

Çocuklar yetişkinlerden farklı olarak televizyon etkisine açık, muhakeme yeteneği henüz gelişmemiş, savunmasız ve korunması gereken bir konumdur. Televizyonun en fazla çocuk-

lar tarafından seyredildiği de bilinmektedir. Çocukların televizyon seyretme süresini ölçen araştırmalar günde 3-4 saatin televizyon karşısında geçirildiğini ve bu sürenin okulda geçirilenden daha fazla olduğunu ortaya koymuştur. Çocukları iki yaşından itibaren cezbeden televizyon onların kişilik gelişiminde zaman zaman ailenin bile önüne geçerek birincil derecede etkide bulunabilmektedir.

1.1. Televizyonun Çocuk Üzerine Etkisi

Televizyon; yaygın, erişimi rahat ve belli bir yetenek gerektirmeden kullanılan bir araçtır.

* Bu çalışma, İstanbul Üniversitesi tarafından 20-22 Ekim 2008 tarihinde düzenlenen 5. Uluslar arası Çocuk ve İletişim Kongresi’nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi

Bu özelliği televizyonu en etkili ve en çok tüketilen medya durumuna getirmiştir. Görüntüyü ve sesi bir arada kullanan bir teknolojiye sahip olması, aynı anda birden fazla duyuya hitap etmesi televizyonun etki gücünü arttırmaktadır. (Şirin 1998: 13). Televizyona ait bu özellikler yetişkinlerin yanında çocukların da televizyon izleme alışkanlığı kazanmasını ve televizyon bağımlılığını kolaylaştırmaktadır.

Televizyonun bu özelliklerinin yanında çocuğun içinde yaşadığı ortam ve ailesi de televizyon izleme alışkanlığının kazanılmasında etkin olmaktadır. Ailenin televizyon izleme kalıpları yani izlenen programların türleri, televizyon izleme miktarı, zamanı gibi konular çocuğun da kendisi açısından bir izleme kalıbı geliştirmesine yol açmaktadır, çocuk hangi programı, ne miktarda izleyeceğini ailesini örnek olarak öğrenmektedir (Mutlu 1999: 121).

Televizyonun etkisi çocuklar söz konusu olduğunda önemini daha da arttırmaktadır. Bu hassasiyetin nedeni, çocukların televizyonun etkisi ve gücü karşısında savunmasız bir konumda bulunmaları ve korunması gereken grupta yer almalarıdır (Özerkan 2008: 47). Çocukluk insanın toplum değerlerini edinmesi, bilgilenmesi, doğru davranış kalıplarını öğrenmesi, kişiliğinin yapıtaşlarını ideal ölçütlere göre kurması sürecini en yoğun olarak yaşadığı dönemdir. Bu dönemde televizyonla kurulan ilişki kişiliğin gelişmesinde çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Bu sorunlardan ilki, çocuk açısından toplumsal değerlerin içselleştirilmesinin devam ettiği ve toplumsal öğrenme sürecinde etkiye açık bir dönemde televizyondan aktarılan şiddet, saldırganlık gibi anti-sosyal davranışları ve bu davranışları temellendiren değerleri öğrenme riskidir. Diğer bir sorun, çocukların henüz toplumsal kişilikleri oluşmadığı için iyiyi kötüyü ayırt etme konusunda gerekli mekanizmaları geliştirmemiş olmalarıdır. Bu dönemde televizyon kanalıyla aktarılan uyarılara karşı korunmasız, savunmasız durumdadır (Mutlu 1999: 120).

Çocuğun kişilik gelişimi ve sosyalleşmesi çeşitli evrelerden geçerek gerçekleşmektedir. Sosyalleşmenin ilk evresi ailedir, çocuk bu evrede ailesinden ahlaki değerleri, toplumsal normları, duyguları, beklentileri öğrenir. Din eğitiminin önemli bir kısmı da bu dönemde aile

tarafından verilir. Dinsel törenler, dualar, dinsel uygulamalar aile içinde öğrenilir. Çocuk açısından ikinci sosyalleşme evresi okulda ve arkadaş çevresinde gerçekleşir (Öztürk 2002: 68). Televizyon bu sosyalleşme evresinde aile, din, eğitim gibi kurumların yanında yeni bir etken olarak ortaya çıkmış ve etkisi bakımından zaman zaman diğer kurumların önüne geçmiştir. Etki bakımından aileyle rekabet eden ve ailenin görece denetleyebildiği diğer sosyalleştirme araçlarına oranla denetlenmesi daha zor olan televizyon (Mutlu 1999: 120) çocuğun neler düşüneceğine, nasıl davranacağına yön vermektedir.

Televizyondan etkilenim çocuğun gelişimini yönlendirmekte, yaşamı boyunca taşıyacağı izler bırakmaktadır. George Gerbner'in "yetiştirme çözümlenmesi" televizyonun uzun dönemli kültürel etkilerine ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Bu yaklaşım, televizyonun gündelik yaşamın özsel bir unsuru haline gelmesi sonucu televizyondaki "simgesel dünyanın" televizyon karşısında uzun süre kalan izleyicilerin dünyayı anlamlandırmaları üzerinde uzun dönemli etkilerinin bulunduğu esasına dayanmaktadır. Çözümlemesini iki temel varsayım doğrultusunda şekillendiren Gerbner'e göre bu varsayımlardan ilki televizyon dünyası ile gerçek dünya arasındaki ayırmadır. Televizyonun ekranda çizdiği dünya görünümü gerçekliğin basmakalıplaşmış, seçici ve çarpıtılmış bir şeklidir. İkinci varsayım ise "insanların televizyon izleme miktarına bağlı olarak ekrandaki simgesel dünyayı gerçek toplumsal dünyayı tanımlamada kullandıklarıdır". Televizyonun etkisi ağır ağır gerçekleşen ve birikimle kendini gösteren bir süreçtir. Araştırmacı alan araştırmasıyla test ettiği çözümlemesinde televizyona maruz kalma derecesine göre değişiklik gösterebilmekle birlikte televizyonun uzun dönemli "kültürlendirme" etkisi olduğunu ortaya koymuştur (Mutlu 1999: 96-97). Televizyonun bu kültürlendirme etkisi yeni bir kültür yarattığı ve bu kültüre ait değer ve yargıları yaydığı yönünde anlaşılmalıdır. Televizyon var olan kültüre ait değer ve yargıların korunması ve yerleşmesine yardımcı olmaktadır (Yumlu 1994: 115).

Televizyonun çocuklar üzerine etkisi 50 yılı aşkın süredir araştırmacıların üzerinde tartıştığı ve araştırdığı bir konudur (Rigel 2008: 10-11). Yapılan araştırmalar genel olarak televizyonun

çocuk için pek çok açıdan zararlı bir iletişim aracı olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmalara göre çocuklar televizyona bağımlı hale geldikçe girişimsizlik, düş kurma yeteneğinden yoksunluk, oyun zamanlarının kısalması, daha geç yatma, boş zamanlarını televizyonla geçirme, televizyonu eğlence amacıyla kullanma, tüketiciliklerinin artması, hobisizlik, şiddetten etkilenecek saldırgan tavırlar gösterme, kaba kuvvet kullanmaya eğilim, okuma oranının düşmesi sonucunda yazı kültürünün gerilemesi gibi etkilerle karşı karşıya kalmaktadırlar. Televizyonun on üç yaşından sonra zekayı etkilediğini bulgulayan araştırmalar da vardır (Şirin 1998: 26).

Televizyon, diğer iletişim araçlarına oranla çocukları daha erken, daha kolay cezbeden ve kendisine bağlayan bir araçtır. Çocuklar iki-üç yaşından itibaren televizyonla karşı karşıya kalmakta, özellikle üç yaşından itibaren sistematik bir dikkatle televizyon seyretmektedir (Şirin 1998: 89). Amerika'da 2-5 yaş arasındaki bir çocuk günde ortalama 3 saat 39 dakika televizyon seyretmektedir. Bu haftada 24 saate denk gelmektedir. Yani Amerikalı bir çocuk haftada 1 tam günü televizyon seyrederek geçirmektedir. Yılda 1300 saatle TV karşısında okulda geçen zamandan daha fazlasını harcamaktadır (Kapferer 1991: 41). Çocuklar 16 yaşına gelinceye kadar televizyon karşısında geçirdikleri süre yaklaşık 15.000 saate ulaşmaktadır. Türkiye'de ise çocuklar günde ortalama 184 dakika televizyon izlemektedir (Yetim ve Yetim 2008: 99).

Televizyon çocuk ilişkisinde çocuk, kendisini cezbeden programların etkisiyle televizyonu bir arkadaş, bir bilgi kaynağı hatta bir dil edinim ve öğrenim aracı olarak kullanmaktadır. İlişkinin diğer tarafı olan televizyonda ise çocuklar artık içeriğin rastlantısal bir alıcısı olarak kabul edilmemekte, hedef kitle, programın ortaya çıkış nedeni, kaynağı ve yönlendiricisi olarak görülmektedir (Pembecioğlu 2006: 260-271). Televizyonun bu tür bir yönelim içerisine girmesi son derece doğaldır, çocuklar televizyonu en çok izleyen ve en yaygın olan grupta yer almaktadır (Şirin 1998: 30).

Televizyon eğlenceli bir araçtır ve gerek yetişkinler gerekse çocuklar bunun farkındadır. Çocukla yetişkin arasındaki fark televizyonun

izlenme amacıyla belirginleşmektedir. Yetişkinler televizyonu genellikle eğlenmek amacıyla izlerken, çocuklar dünyayı tanımak ve anlamak için izlemektedir. Çocuklar kurmaca ile gerçek arasındaki farkı çoğu kez yetişkinler kadar kolay algılayamamaktadır (Çaplı 1996: 1334-1335). Daha da ileri giderek çocuklar televizyondan izlediği olayın doğruluğuna aynı olayı yazılı bir kitaptan ya da resimli bir kitaptan okumaya oranla daha fazla inanmakta ve güvenmektedir (Yetim ve Yetim 2008: 101).

Çocuklar televizyon karşısında pasif durumdadır ve televizyonda gördüğüyle yetinir, programın hızlı akışı, bir programın bitip diğerinin başlaması çocuklara algıladıklarını seçme, ayıklama, değerlendirme için zaman vermez. Çocuğun öğrenmesi için sık kullandığı soru sorma yöntemi televizyon açısından geçerli değildir, televizyona soru sorması mümkün değildir. Görüntü bombardımanına uğrayan çocuk kavrayamadığı birçok uyarıya karşı karşıya kalmaktadır. Görüntü oyunlarını gerçeğin kendisi sanarak ürkümekte, şaşkınlık yaşamaktadır. Ekrandan yansıyan şiddet görüntüleri, korku sahneleri zihninde yer etmekte, uykusunda bile korkmakta (Öztürk 2002: 70-71) hatta bazı çocuklarda bu tür görüntüler davranış değişikliklerine yol açmaktadır. Televizyon ve saldırganlık arasındaki bağlantı, şiddet içerikli yapımların çocukları saldırgan davranışlara ittiği uzun yıllardır yürütülen araştırmalarla artık şüpheye yer bırakmayacak şekilde netleşmiştir.

Televizyonun çocuk üzerindeki olumsuz etkilerinden biri de onu çocukluktan uzaklaştırması, yetişkinlerin dünyasına yaklaştırmasıdır. Televizyon ekranının herkese açık olması çocuğun izlencesini çocuk programıyla sınırlandırmayı engellemektedir. Çocuk televizyonu görsel bir oyuncak gibi kullanmaktan, kanal değiştirme yarışından hoşlanmaktadır. İlgisini çeken her tür yayın içeriğine bakma özgürlüğüne sahip olan çocuk, ifşa aracı olan televizyon sayesinde yetişkin dünyasının sınırlarını öğrenmekte, yetişkin programlarını izledikçe büyüdüğü duygusuna kapılmaktadır. Televizyon bu yönüyle çocukla yetişkin arasındaki seviye farkını ortadan kaldırmaktadır (Şirin 1998: 14).

Çaplı (1996: 1334), televizyonun çocuk üzerine etkisini içerik ve izlenme süresi olmak üzere

iki unsura bağlamaktadır. İzlenme süresiyle içerik arasında doğru orantılı bir ilişki mevcuttur yani izleme süresi arttıkça etkilenmenin oranı da artmaktadır. Bu tespitten yola çıkarak kablolu ve uydu üzerinden yayın yapan çocuk kanallarının etki gücünün oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Çocuk kanalları 17-24 saat süreyle yayın yapmaktadır ve içerikleri çocukların ilgisini çezebedecek ve sürekli canlı tutabilecek niteliktedir. Çocuklar kanal tercihi konusunda aileleri üzerinde baskındır ve gün boyunca çocuk kanallarından yayılan içeriğe maruz kalmaktadır.

Televizyonun çocuk açısından olumsuz etkileri yanında birtakım olumlu özellikleri de vardır. Televizyon programlarının çocukların düşgücünü arttırması, geliştirmesi, programları izleyen etkinliklerin çocukların televizyon izlemekten doğan edilgenliklerini gidermesinin (Pembecioğlu 2006: 277) yanında özellikle etkileşimli televizyon yayıncılığının sunduğu içeriği seçme, bilgi üretimine katılma, öyküye müdahil olma, görsel kompozisyona müdahale etme olanakları çocukların öğrenmelerini kolaylaştıran ve eleştirel izleme becerilerini geliştiren bir boyuta sahiptir (Mutlu 1999: 123).

1.2. Yumurcak TV'nin Yayıncılık Anlayışı

Yumurcak TV, Samanyolu Yayın Grubu (1) bünyesinde 25 Haziran 2007'de yayına başlayan Türkiye'nin ilk yerli çocuk televizyonudur. Genel Yayın Yönetmenliği'ni Samanyolu Televizyonu'nda çocuk programları yapımcılığı yapan Meryem Akbal'ın üstlendiği kanal uydu ve D-Smart üzerinden yayınlarını ulaştırmaktadır. Yumurcak TV, bir yıllık yayın hayatının ardından 2 Ağustos 2008'de Digtürk ekranlarından da izleyicisine ulaşmaya başlamıştır (Zaman 2 Ağustos 2008).

Uydu üzerinden yayın yapmasına rağmen 6 ay gibi bir sürede izlenme oranı açısından bazı karasal kanalların önüne geçen Yumurcak TV, 2008 Ocak'ta izleyici sayısını yüzde 23 oranında arttırmış (Zaman 8 Şubat 2008), yayın hayatının birinci yılında tüm kanallar arasında izlenme oranlarına göre 11. sıraya yükselmiştir (Zaman 17 Haziran 2008).

Kendisini çizgi film kanallarından farklı bir yere koyan Yumurcak TV'nin, farklı teknikler-

le farklı çocuk programları üreten ve yayınlayan bir çocuk kanalı olduğu vurgulanmaktadır. Kanalın yayıncılık anlayışı, "çocukların en ilkel güdülerini uyarmak suretiyle duygusal travmalar yaşamalarına veya çocukların hem kendilerine hem de topluma zarar verebilecek davranış kalıpları kazanmalarına sebep olmak için kazanç amaçlı yayın yapmak yerine çocukların duru zihinlerini kirletmeksizin, onların saflığına yaraşır temiz ve neşeli bir ekran" olarak ifade edilmektedir (Cihan Haber Temmuz/Ağustos 2007). Televizyonun Genel Yayın Yönetmeni Akbal, Zaman gazetesinde yer alan bir röportajda Yumurcak TV'nin amacını şu şekilde açıklamıştır: "Çocukları televizyonların ve internetin esiri olmaktan kurtarmak ve çocukların gelişimine olumlu katkı sağlamak. Onlara çocukça sözler söylemek, çocukça görüntüler sunmak ve çocukça müzikler dinletmek. Çocuklar için televizyon yayıncılığı değil, çocuk televizyonculuğu yapmak"(8 Şubat 2008).

Çocukların hayal güçlerini arttıracak ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak yapımların yer aldığı Yumurcak TV'de şiddet dolu çizgi filmler yerine çocukların eğlenerek öğrendiği, insani değerleri öne çıkaran yapımlara yer verildiği belirtilmektedir (www.tumgazeteler.com). Kanalda yabancı yapım çizgi filmlerin yanı sıra kukla, çamur, animasyon gibi tekniklerle hazırlanan yerli yapımlar yayınlanmaktadır (Zaman 17 Haziran 2008).

2. AMAÇ VE YÖNTEM

2.1. Amaç

Bu çalışmada Samanyolu Yayın Grubu bünyesinde bulunan Yumurcak TV'nin yayın içeriği incelenmekte, bu içeriğin çocuklara etkisi tartışılmaktadır. Çalışma, çocuklar için televizyon yayıncılığı değil çocuk televizyonculuğu ilkesiyle yayına başlayan Yumurcak TV'nin yayıncılık ilkeleriyle yayınlarının örtüşme boyutunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmada temel iki varsayımdan yola çıkılarak sonuca gidilmiştir.

1. Yumurcak TV ideolojik yaklaşımını yayın politikasına yansıtmakta ve kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda çocukları yönlendirmeye çalışmaktadır.

2. Yumurcak TV'nin yayıncılık anlayışıyla yayın içeriği birbiriyle uyumamaktadır.

2.2. Yöntem

Çalışmada televizyonun çocuklar üzerine etkisini anlatmak için literatür tarama yöntemi kullanılmıştır. Uygulama kısmında ise Yumurcak TV'nin yayın içeriği niteliksel içerik analizi yönteminden yararlanılarak incelenmiştir. Analiz kısmı Yumurcak TV'nin yayınlarının bir hafta boyunca seyredilmesiyle oluşturulmuş, 26 Eylül-3 Ekim tarihleri arasında gerçekleştirilen seyir sonucu Yumurcak TV'de 50 ayrı yapımın yayınlandığı bulgulanmıştır. Yapımlar tematik içerik çözümlenmesine tâbi tutulmuş ve konularına göre kategorilere ayrılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Kanalda yayınlanan 50 yapım 9 kategori altında değerlendirilmiştir. Bu kategoriler; şiddet içerikli, bilim-kurgu, aile konulu, arkadaşlık konulu, belgesel, eğitici-bilgilendirici ve dinî içerikli yapımlar olarak belirlenmiştir. Televizyonda bu yapımların dışında iki ayrı ürün pazarlamasının yapıldığı 1 doğrudan satış programı ve saatte bir yayınlanan reklam kuşakları vardır. 50 programın 16'sı yerli yapım, 34'ü ise yabancı kaynaklıdır. Diğer bir açıdan yapımların % 32'si yerli, % 68'i yabancı kaynaklıdır.

3.1. Şiddet İçerikli Yapımlar

Yumurcak TV 'de konusu şiddet olan ya da içeriğinde şiddet unsurları bulunan 10 yapım yayınlanmaktadır. Yapımlardaki şiddetin boyutu savaş sahneleri, savaş teknikleri, kesilen başlar, her türlü silah ve kesici alete kadar uzanmaktadır. Hayvan türleri arasındaki mücadelenin anlatıldığı yapımlarda da vurma, ezme, boğazını sıkma, fırlatma gibi olumsuzluklar içeren görüntüler yer almaktadır.

3.1.1. Son Mohikan

Yumurcak TV'de yayınlanan animasyon dizi filmlerden Son Mohikan babalarını arayan iki genç kızın maceralarını anlatmaktadır. Babalarının yanına gitmek üzere yola çıkan genç kızlar kendilerini İngilizlerle Fransızların savaş bölgelerinde bulurlar. Savaş ve çatışma sahne-

leri içeren dizi filmde yerli kabileler arasındaki güç mücadeleleri de sık sık işlenmektedir. Savaş ve çatışmanın gerektirdiği şekilde tabancadan bıçağa kılıçtan mızrağa kadar her türlü suç aletinin yer aldığı filmde saldırı ve şiddet sahneleri de açık açık gösterilmektedir. Başları vücutlarından ayrılan, okla, tüfekte vurulan savaşçı görüntüleri çocukların zihinlerinde önemli ölçüde olumsuz iz bırakabilecek ve davranışlarını değiştirebilecek niteliktedir.

3.1.2. Janggeum'un Rüyası

Janggeum'un Rüyası, annesi ve babasını kaybeden Janggeum'un Çin Saray mutfağına baş aşçı olabilmek için verdiği sınavları ve saray yaşantısını anlatan bir animasyon dizi filmidir. Katı kuralları olan ve hataların cezalandırıldığı bir yaşantıyı aktaran filmde kraliyet ailesiyle, ailenin emrindekiler arasındaki fark vurgulanmaktadır. Çin savaş sanatının da konu edildiği yapımda genç saray mensuplarına dövüş teknikleri öğretilmekte, kılıçların kullanıldığı dövüş sahneleri yer almaktadır.

3.1.3. Müfettiş Gadget

Azimli ancak biraz da beceriksiz olan Gadget'in kendisine verilen görevler doğrultusunda kötü insanlarla ve onların tehlikeli planlarıyla mücadelesini anlatan polisiye bir çizgi filmidir. Gadget, kötü niyetli insanların planlarını engellemeye çalışırken öldürülme tehlikesiyle de karşı karşıyadır. Her bölüm, müfettişin kendi becerileri yanında yeğeni ve onun köpeğinin yardımıyla zaferle sonlandırılmaktadır. Çizgi filmde müfettişi öldürme planları doğrultusunda şiddet görüntüleri yer almaktadır.

3.1.4. Uzun Kuyruk (Marsuplami)

Ormanda yaşayan farklı bir tür olan Marsuplamların, peşlerindeki insanlarla mücadelelerini anlatan bir yapımdır. Güçlü bir hayvan olarak bilinen Marsuplamlar üzerinden para kazanmaya çalışan kötü niyetli insanlar bu hayvanları tuzağa düşürmeye çalışmaktadır. Her bölüm Marsuplamların iyi niyetli insanlara yardım ettiği ve kötü insanlardan kurtulduğu bir sonla bitirilmektedir. İnsanlarla Marsuplamlar arasındaki kovalamacanın aktarımı esnasında çocukları olumsuz etkileyebilecek türden şiddet unsurlarına yer verildiği görülmüştür. Öldür-

meye teşebbüs, ezme, fırlatma, kavga sahneleri hiçbir kısıtlama olmadan verilmektedir. Yine ormandaki hayvanların birbirlerine saldırdıkları sahneler de bu yapım içerisinde yer almaktadır.

3.1.5. Gazon

Gazon, ormanda yaşayan fil, devekuşu, ağaçkakan, yılan, zürafa ve zebranın yaşantısını anlatan bir çizgi filmidir. Yabancı yapım olan bu çizgi filmde hayvanlara iyi ve kötü roller yüklenerek orman kanunları hareketli bir tarzla anlatılmaktadır. Yılan, devekuşu ve ağaçkakanı yemeye çalışan kötü bir hayvan olarak anlatılmış, file yılanla mücadele eden, diğer hayvanları koruyan bir rol verilmiştir. Hayvanlar arasındaki mücadelenin anlatımında şiddet unsurları yer almaktadır.

3.1.6. RoboRoach

İki hamamböceğinin maceralarını anlatan bir çizgi filmidir. Hamamböceklerinden biri paraya düşkün, suça meyilli, yalan söyleyen bir karakterdir. Diğer hamamböceği ise arkadaşını frenlemeye çalışan, daha iyi özellikleri olan bir roldedir. Oldukça hareketli bir yapım olan RoboRoach'da kahramanların maceraları anlatılırken şiddet unsurlarına da yer verildiği görülmüştür.

3.1.7. Oggy

Oggy, aynı evde yaşayan kedi ve üç hamamböceğinin güç mücadelesini anlatan bir yapımdır. Hareketli bir çizgi film olan Oggy'de vurma, ezme, boyun sıkma gibi şiddet içeren görüntüler yer almaktadır.

3.1.8. Roncho

Roncho adlı köpeğin kulübesinde başına gelenlerin anlatıldığı bir yapımdır. Çizgi filmde sürekli olarak olumsuzluklar –Roncho'nun başına bir şey düşmesi, ayağının takılması, banyodayken suyun kesilmesi- aktarılmaktadır. Roncho bu tersliklerin ardından sürekli olarak sinirlenmekte renkten renge girmektedir.

3.1.9. Yumurtalar

Uzayda yaşayan yumurtaların maceralarının anlatıldığı bir yapım. Şiddet ve korku unsurlarının yer aldığı bu çizgi filmde yumurtalar

sorun çözen, yardımsever bir konumdadır. Farklı görünüşteki korkunç yaratıkların yumurtalara zarar vermeye çalıştıkları, onları kovaldıkları sahneler çizgi filmdeki olumsuzluklardır.

3.1.10. Snorks

Denizde yaşayan Snork'ların yaşam mücadelesinin anlatıldığı bir yapımdır. Snork'lar denizde pek çok tehlikeyle karşı karşıyadır. Çizgi film çocukların deniz canlılarıyla ilgili olumsuz bakış açıları benimsemesine yol açabilecek mesajlar içermektedir. Örneğin bir ahtapot Snork'ları yok etmeye çalışan korkunç bir canlı olarak gösterilebilmektedir. Denizdeki bu mücadelenin aktarımı esnasında şiddet unsurlarının da sık sık kullanıldığı gözlemlenmiştir.

3.2. Bilim-Kurgu Yapımlar

İnceleme sonucunda kanalda bilim-kurgu kategorisinde değerlendirilebilecek 3 yapım tespit edilmiştir. Bu yapımların 3'ü de yabancı kaynaklıdır.

3.2.1. Dog Star

Dünyanın denizinin ve havasının kirlenmesiyle dünyada yaşayanların "yeni dünya" olarak adlandırılan gezegene gidişleri esnasında köpeklerle dolu Dog Star uzay gemisi kaybolmuştur. Çizgi filmdeki iyi karakterler bir yandan Dog Star'ı bulmaya çalışırken diğer yandan insanların beyin güçlerinden yararlanarak kendi gücünü arttıran kötü karakterle mücadele etmektedir. Bilim-kurgu kategorisinde değerlendirilen bu yapım aynı zamanda şiddet unsurları da içermektedir. Uzay gemileri arasındaki yok etme mücadelesinin yanında elektrik şok uygulanan sahneler, kesici aletlerle yapılan saldırılar, kavga görüntüleri çocukların olumsuz olarak etkilenebileceği niteliktedir.

3.2.2. Adibo

İnsan vücudunun bölümlerinin, çeşitli hastalıkların sebeplerinin animasyon karakterler tarafından anlatıldığı eğlenceli ve eğitici bir yapımdır. Karakterler insan vücudu içinde yolculuğa çıkarak hastalıkların olduğu yerdeki değişiklikleri gözlemlemektedir.

3.2.3. Lunar Jim

Lunar Jim, uzayda yaşayan üç astronot, bir robot ve bir robot köpeğin maceralarını anlatan bir yapımdır.

3.3. Aile Yaşantısı İşleyen Yapımlar

Aile yaşantısının konu edildiği 7 yapımın 6'sı yabancı, 1'i yerlidir. Bu yapımlar çocukların gelişim sürecini, aile ilişkilerini, okul hayatlarını, arkadaş çevrelerini anlatmaktadır.

3.3.1. Caillou

Küçük bir çocuk olan Caillou'nun gelişimini, hayata dair deneyimlerini anlatan bir yapımdır. Anne, baba ve kız kardeşten oluşan bir aile yapısı sunmaktadır, çocukların farklı bir evde yaşayan bir de büyükanneleri vardır. Kreş yaşantısı ve arkadaşlıkların da işlendiği çizgi film, sağlıklı çocuk gelişimi, kardeşler arasındaki sorunları çözme gibi konularda önemli mesajlar vermektedir.

3.3.2. Arthur

Senaryosu Caillou'nunkine benzeyen Arthur'da da anne, baba ve kız kardeşten oluşan bir aile portresi çizilmektedir. Arthur ve kız kardeşinin zaman zaman ziyaret ettikleri bir de büyükanneleri vardır. Aile büyüklerinin yardımıyla hayatı öğrenmeye çalışan Arthur'un kız kardeşiyle aralarındaki sorunlar da yine anne ve baba yardımıyla çözülmektedir. Arthur'un okul ve arkadaş çevresinin de işlendiği yapım çocuk gelişimi açısından pozitif mesajlar vermektedir.

3.3.3. Uzun Kulak Ailesi

Tavşanlardan oluşan Uzun Kulak ailesinin maceralarını anlatan bir çizgi filmidir. Ailenin yaramaz çocukları sürekli başlarına iş açmaktadır ve anne babaları tarafından kurtarılmaktadır.

3.3.4. Billy ve Buddy

Billy'nin, ailesi ve köpeği Buddy'le ilişkisinin ve maceralarının anlatıldığı bir çizgi filmidir.

3.3.5. İki Amigo

Franco'nun aile ve okul yaşantısının, arkadaşlarıyla, öğretmeniyle olan ilişkilerinin anlatımına dayanan bir çizgi filmidir.

3.3.6. Üçüzler

Henüz bebek olan üçüzlerin anne ve babalarıyla paylaşımlarını, oyunlarını, oyuncaklarından oluşan dünyalarını, zaman zaman da çekişmelerini anlatan bir çizgi filmidir.

3.3.7. Yeşil Oba

Sakin bir yaşamı tercih ettikleri için şehirden ayrılarak Yeşil Oba'ya yerleşen Şakayık ailesinin köy yaşantısına uyum sürecini, komşularıyla ilişkilerini, anlatan bir kukla dizidir. Dizide çocukların ilgisini çekecek türden karakterlere yer verilmiştir. Konuşan sokak ve ev kedileri, su satan rakun, emekli olmak isteyen karakaçan diziyi sıradanlıktan kurtaran, çocukların ilgisini diziyeye yönelten karakterlerdir.

3.4. Arkadaşlık Olgusunu Vurgulayan Yapımlar

Yumurcak TV'de yayınlanan arkadaşlık konulu yapımların sayısı 10'dur. Bu yapımlardan 1'i yerli, 9'u yabancı kökenlidir. Bu yapımlarda çocuklar arasındaki arkadaşlığın yanı sıra oyuncak çocuk arkadaşlığı, çocukla köpeği arasındaki arkadaşlık, kara ve deniz canlıları arasındaki arkadaşlıklar işlenmektedir.

3.4.1. Tarçın ve Arkadaşları

Çınçınlar Ormanı'nda yaşayan Tarçın ve Arkadaşları'nın dostluklarının, maceralarının anlatıldığı bir kukla dizidir. Çocukların eğlenerek öğrenmelerini sağlayan, eğitici mesajlar içeren bir yapımdır.

3.4.2. Tüylü ve Ben

Küçük çocukların hayal güçlerini kullanarak canlandırdıkları Tüylü adlı kukla karakterle arkadaşlıklarını anlatan bir yapımdır. Tüylü iyi özellikleri olan, iyi bir oyun arkadaşıdır ve çocuklarla onun arasında duygusal bir bağ vardır.

3.4.3. Panda

Panda anaokuluna giden kukla karakterlerin günlük yaşantılarının anlatıldığı bir yapımdır. Dizide anaokulunda yaşayan panda denge unsurudur ve diğer kukla karakterler arasında zaman zaman ortaya çıkan sorunları çözmekte-

dir. Dizide çocuklara bölümün gerektirdiği şekilde olumlu mesajlar verilmektedir.

3.4.4. Rahat Koltuk

Palyaço Lolet'in ilginç koltuğunda yaşadıklarını anlatan bir yapımdır. Lolet gününü dev koltuğundan çıkardığı kukla arkadaşlarıyla onlara masal okuyarak, onlarla konuşarak geçirmektedir. Lolet'in hayal gücünden yararlanarak yaptığı canlandırmalar programa renk katmaktadır. Çocuklara erken yatmak, jimnastik yapmak, can sıkıntısından kurtulmak gibi konularda öğütler veren bir yapımdır.

3.4.5. Corneil ve Bernie

Bernie ve iki ayağı üzerinde durabilen hatta konuşabilen köpeği Corneil'in maceralarının anlatıldığı bir çizgi filmidir. İki kahraman arasındaki çekişme üzerine kurulan yapımda Corneil, köpek olmasına rağmen daha akli başında bir roledir ve arkadaşı Bernie'yi yönlendirmeye çalışmaktadır.

3.4.6. Ozieboo

Kutupta yaşayan penguenlerin, yavru kutup ayılarının ve köpeğin dostluğunu anlatan bir çizgi filmidir. Birlikte hoş vakit geçiren, oyunlar oynayan bu kahramanlar herhangi bir tehlike söz konusu olduğunda ise el birliğiyle tehkeyi savuşturmaktadır. Yardımlaşmaya, dostluğa vurgu yapılan yapımda çocuklara yalan söylememek, paylaşmak gibi konularda mesajlar verilmektedir.

3.4.7. Tom

Tom adındaki dinazorun arkadaşı olan iki küçük çocukla maceralarının anlatıldığı bir çizgi filmidir. Tom ve arkadaşları yolunda gitmeyen durumlara müdahale etmekte, kötülerle başa çıkarak iyileri kurtarmaktadır.

3.4.8. Tommy ve Tuhaf Dostları

Dünyalı Tommy ve uzaylı dostlarının ilişkisi üzerine kurulan yapımda Tommy arkadaşlarına dünyadaki hayatı tanıtmaktadır. Uzaylı oldukları için hayat hakkında hiçbir bilgisi olmayan üç kahraman çeşitli duyguları ve davranışları yaşayarak öğrenmektedir.

3.4.9. Baloncuk Kasabası

Denizde yaşayan canlıların dostluklarını, günlük yaşantılarını anlatan bir çizgi filmidir. Bu yapımda da kahramanlar tehlikelere karşı birlikte hareket etmekte, yardımlaşarak kendilerini korumaktadır. Kahramanlar zaman zaman kendi aralarında çatışsa da bu kötü bir durum olarak aktarılmakta ve dostluklar pekiştirilmektedir.

3.4.10. Olly Okyanus Kaşifi

Okyanusta keşifte bulunan denizaltıların maceralarının anlatıldığı bir çizgi filmidir. Denizaltılar verilen görevler doğrultusunda okyanusta çeşitli keşiflerde bulunmakta buldukları canlıları kamerayla kaydetmektedir. Zaman zaman kendi başlarına da iş açan denizaltılar arasındaki yardımlaşma işlenmektedir.

3.5. Belgesel Nitelikli Yapımlar

Kanalda belgesel kategorisinde değerlendirilen 4 yapım yer almaktadır. Yapımların tamamı yabancı kaynaklıdır. Bu yapımlarda çocukların ilgisini çekebilmek amacıyla animasyonla gerçek birleştirilmiştir.

3.5.1. Zoboomafoo

Animasyonla gerçeğin birlikte kurgulandığı bu yapımın temel özelliği çocuklara her bölüm değişen hayvanları tanıtmak ve sevdirmektir. Yapımcı iki kardeşin animasyon bir lemurla beraber sunduğu bu programda insanların hayvanların dünyasını keşfi, onlar gibi yaşama deneyimleri anlatılmakta, söz konusu hayvanlarla ilgili bilgi verilmektedir. Zoboomafoo bir belgeselin eğlenceli bir tarzla da sunulabileceğine iyi bir örnektir.

3.5.2. Marvi Hammer

Animasyonla gerçeğin bir arada kurgulandığı yapımlardan biri de Marvi Hammer'dir. Animasyon fare kahramanın bir televizyon stüdyosundan yönettiği programda, bağlantı kurulan muhabirler tarafından coğrafi bilgiler aktarılmaktadır. Muhabirler buldukları ülkeler hakkında bilgi vermekte, o ülkelerde yaşayan insanların yaşantılarından kesitler sunulmaktadır. Programda yine o ülkelere özgü hayvan türleri, hayvanların yaşantıları da aktarılmaktadır.

3.5.3. Minuscule

Belgesel grubunda değerlendirilen bu programda da animasyon canlı türleriyle gerçek yaşam bütünleştirilmiştir. Balonun üstünde gökyüzüne uçan bir örümceğin şaşkınlığı ve ürkekliği, jöleli pastaya düşen bir uğurböceğinin kurtulma mücadelesi gibi ilginç konular işlenerek çocuklara hayvanlar tanıtılmaktadır.

3.5.4. Buster'dan Mektup Var

Yine animasyonla gerçeğin birlikte kurgulandığı bir belgesel yapım olan Buster'dan Mektup Var'da dünyanın farklı yerlerinde gerçekleştirilen ilginç uğraşlar ekrana getirilmektedir. Animasyon karakterler olan Buster ve babası, ilginç uğraşlarla ilgilenen kişilerin ülkelerine gitmekte, bu kişiler ve uğraşları hakkında bilgi edinmektedir. Ekranaya yansıyan görüntüler Buster'ın kamerası tarafından kaydedilmektedir.

3.6. Eğitici-Bilgilendirici Yapımlar

Çocuklar ve yetişkinler açısından eğitici-bilgilendirici olarak değerlendirilen 7 yapım da Yumurcak ekranından seyircisine ulaşmaktadır. Bu yapımların 5'i yerli, 2'si yabancıdır. Yerli yapımlardan biri yetişkinlere çocuk gelişimi hakkında bilgi veren bir özelliğe sahiptir. Çocukların el becerilerini geliştirmeye yönelik yapımların yanında bilgilendirilmeleri de hedeflenmiştir.

3.6.1. Ayrın

Araştırmacı bir kişiliğe sahip olan animasyon karakter Ayrın, belli konularda yetenekleri olan çocuklara programında yer vermektedir. Çocuklar Ayrın'ın sorduğu sorular doğrultusunda kendilerinden ve yetenekli oldukları daldan bahsetmektedir. Ayrın ise kendine uygun uğraşı henüz bulamayan bir portre çizmektedir. Programına konuk ettiği çocukların uğraşlarına merak sarmakta sonra kendisine uygun olmadığını düşünerek vazgeçmektedir. Ayrın, çocukları spor, sanat ya da sıra dışı konular hakkında bilgilendiren bir yapımıdır.

3.6.2. Kat Kat Katla

Kağıt katlama sanatını (origami) öğreten, çocukların el becerilerini geliştirmeye amaçlayan bir programdır.

3.6.3. Tel Tel'in Torbası

Çizgi animasyon bir karakter olan Tel Tel'in maceralarının anlatıldığı yapımda çocuklar resim yapmaya, yaratıcılıklarını kullanmaya özendirilmektedir.

3.6.4. Uçan Balon

Programda her bölüme bir çocuk konuk edilmekte ve çocuklara çeşitli sorular sorularak onlardan doğaçlama cevap alınmaktadır. Konuk çocuk hakkında kısaca bilgi verilen yapımda çocuğun söyledikleri yoluyla programı seyreden diğer çocuklar bilgilendirilmektedir.

3.6.5. Louie

Tavşan Louie ve arkadaşı uğurböceğinin çocuklara resim çizmeyi öğrettiği eğitici bir yapımdır. Her bölümde ayrı bir canlı ya da eşyanın resmi anlatım eşliğinde çizilmekte, çizimin ardından o canlı ya da eşya hakkında bilgi verilmektedir.

3.6.6. Alex

Çocukları müzik konusunda bilgilendirmeyi amaçlayan yapımda Alex ve köpeğinin müziğe olan ilgisi konu edilmiştir. Alex, müzisyen dostunun yanına giderek onun çaldığı enstrüman kullanmayı denemektedir. Çizgi filmin sonunda ise o gün çalınan enstrümanla ilgili bilgi verilmektedir.

3.6.7. Birlikte Büyürken

Yumurcak TV'nin ebeveynlere yönelik hazırladığı ve genellikle çocukların uyuduğu saatlerde yayınlanan bir programdır. Çocuk yetiştirmede doğruların ve yanlışların psikolog ve uzman kişilerin görüşlerine başvurularak anlatıldığı program ebeveynlere çocuklarını anlama, aralarında mesafe oluşturmama konusunda rehberlik etmektedir.

3.7. Dinî İçerikli Programlar ve İslamî Mesajlar Veren Diğer Yapımlar

Yumurcak TV'de dinî içerikli hazırlanan ya da dinî mesajlar veren yerli ve yabancı yapımlar mevcuttur. Özellikle incelemenin yapıldığı Ramazan ayı ve bayram günlerinde dinî içerikli

yayınların sayısında ve yayınlanma sıklığında önemli bir artış gözlenmiştir. Bu günlerde 9 yerli yapım izleyiciyle buluşturulmuştur. Yabancı yapımların dublajlarında Yumurcak TV'nin ideolojik yaklaşımına uygun ve ideolojisini destekleyen unsurlara rastlanmıştır.

3.7.1. Dinî İçerikli Programlar

3.7.1.1. Hoş Geldin Ramazan

Yumurcak TV yayınları içerik analizinin bir kısmı Ramazan ayında bir kısmı da bayramda gerçekleştirilmiştir. Ramazan ayında ve bayramda dini içerikli programların daha da yoğun olarak yayınlandığı gözlenmiştir. Hoş Geldin Ramazan bu programlardan biridir. Ayrı programının sunucusu animasyon karakter bu programda ramazan davulcusu olarak kullanılmış ve Ramazan ayının önemini, anlamını maniler yoluyla çocuklara aktarmıştır. Programda Hadis-i Şerif'lere de yer verilmekte ekrana yansıtılan Hadis-i Şerif'ler çocuklar tarafından seslendirilmektedir. Program içeriğinde geniş olarak yer tutan ve çocuklara dini konularda soru sorulan bir bölüm vardır. İnceleme esnasında rastlanan sorular “Kadir gecesi nedir?”, “Müslüman kimdir?”, “Neden Oruç Tutarız” şeklindedir. Çocukların cevapları ise Kadir gecesinde Kur'an okudukları, dua ettikleri, aileleriyle birlikte namaz kıldıkları şeklinde olmuştur.

3.7.1.2. Dua

Dua, Yumurcak TV'nin Ramazan ve Bayram ekranı dışında da yer verdiği bir yapımdır. Ramazan ve Bayram'da format değişmemiş yayınlanma sıklığı arttırılmıştır. Dua programında çocuklar ellerini açarak çeşitli konularda dua etmektedir. Bu dualar “ailenin korunmasından Peygamberimizi görmeyi nasip etmesine, eski bayramların yeniden yaşanmasına” kadar çeşitlilik göstermektedir.

3.7.1.3. Güle Güle Ramazan

Bayramda yayına giren program format olarak Hoş Geldin Ramazan'a benzemektedir. Sık aralıklarla ekrana getirilen program Ramazan'ın bittiğini bayramın geldiğini hatırlatan davulcu manileriyle süslenmiştir. Güle Güle Ramazan'da ekrana yansıtılan Hadis-i Şerif'ler

yine çocuklar tarafından seslendirilmektedir. Çocukların bayram mesajlarını ilettikleri bölümde çocuklara dini konularda sorular sorulmakta ve cevaplar alınmaktadır. Analiz esnasında rastlanan bölümlerde çocuklara “hatim nedir?, mukabele nedir?, bayramda neler yapılır?” şeklinde sorular sorulduğu görülmüş, çocukların sorulara doğru ve anlamlı cevaplar vermesi dikkat çekmiştir.

3.7.1.4. İyi Bayramlar

Bayrama özel bir program olan İyi Bayramlar'da çocuklardan bayram mesajı alınmış, bayramlarını kutlamak istedikleri kişilere mesaj göndermeleri sağlanmıştır.

3.7.1.5. Ne Dile

Çizgi animasyon olan bu yapımda çocuklara bayram geleneklerini anlatmak için müzikli bir anlatım kullanılmıştır. Bayramda büyüklerin ellerini öpmek, harçlık almak, annenin baklava yapması, küskünlerin barışması çocukların ilgisini çekecek şekilde şarkılaştırılarak ve görsel unsurlarla desteklenerek anlatılmıştır.

3.7.1.6. Çedene'nin Takvimi

Çedene adındaki kukla karakterin “takvim seçici” olarak adlandırılan ve sadece sesi kullanılan bir yetişkinle diyalogu üzerine kurulan bir yapımdır. Programda o günün hangi gün olduğu, hangi ay ve yıl olduğu hatırlatılmaktadır. Daha sonra seyirci çocuklardan gelen ve o gün yaptıkları iyiliği paylaştıkları “günün iyiliği”, Hadis-i Şerif'lerin seslendirildiği “günün sözü”, “senin adın ne demek”, “günün fıkrası”, “aklına gelir miydi”, “bildin mi bilemedin mi” köşeleriyle çocuklara seslenilmektedir. Programda yoksullara yardım etme, arkadaşlar arasında yardımlaşma gibi konularda mesajlar verilmektedir.

3.7.1.7. Çedene ve Uyku Çiçeği

Ramazan ve Bayram dışında da yayınlanan bu yapımda Çedene kukla karakterin Uyku Çiçeği olarak adlandırılan ve bir yetişkin tarafından seslendirilen karakterle diyalogunu anlatmaktadır. Uyku çiçeği yumuşak ses tonuyla Çedene'ye erken yatma, erken kalkma, diş fırçalamaya, dua etme gibi konularda nasihatte bulun-

maktadır. Çedene Uyku Çiçeğinin istediği doğrultusunda dişlerini fırçalayıp dua ederek yatağına girmektedir. Uyku çiçeği ekran başındaki bütün çocuklara da erken yatmaları, dişlerini fırçalamaları, kitap okumaları ve yatmadan önce dua etmeleri konusunda alışkanlık kazandırmaya çalışmaktadır.

3.7.1.8. Hacivat Karagöz

Yumurcak TV ekranında Ramazan ayı ve bayram günleri boyunca Hacivat'la Karagöz yayınlanmıştır. Nostaljik bir yönü bulunan bu yapımla çocuklara eski Ramazan'lara ve bayramlara ait kültür yaşatılmıştır. İnceleme açısından önemli bir bulgu da bayramda Hacivat ve Karagöz'e yeniden seslendirme yöntemiyle bayram mesajı verilmesidir.

3.7.1.9. Masal Dünyası

Canlandırmanın animasyon karakterler tarafından yapıldığı Masal Dünyası'nda yaşlı bir kadın etrafına topladığı çocuklara insani değerleri, kanaatkarlığı, fakir fukaranın hakkını gözetmeyi, harama göz dikmemeyi nasihat eden masallar anlatılmaktadır.

3.7.2. İslamî Mesajlar Veren Diğer Yapımlar

Yumurcak TV'de yukarıda özellikleri belirtilen programlar dışında içeriğinde İslamî mesajlar tespit edilen yapımlar bulunmaktadır. Kanalın yayın politikası ve ideolojisi gerek yerli yapımlarda, gerek satın alınan yabancı yapımlarda, gerekse yabancı yapımların dublajında kendini göstermektedir.

Yerli yapımlardan biri olan Yeşil Oba'da çocuklara huzurlu ve İslamî geleneklere bağlı bir yaşam tarzı sunulmaktadır. Kukla dizinin baş karakterleri olan evli çift birbirlerine hitap ederken Hasan Bey, Necla Hanım ve senli benli konuşmadan uzak "siz" şeklinde düzeyli bir dil kullanılmaktadır. Yine ailenin çocuğu annesine babasına son derece saygılı, terbiyeli bir evlat profili çizmektedir. Ailenin komşularıyla ilişkilerinde de oldukça saygılı ve insanî yönü ağır basan bir tarz mevcuttur. Köyde geçen dizide köylü komşular da doğal ancak seviyeli, sakin bir yaşam sürmektedir. Ailelerin çocukları arasındaki arkadaşlığın da işlendiği dizide çocuklar yardımlaşmayı seven gerekti-

ğinde büyük insanlar gibi olgun davranan, konuşmalarına dikkat eden, kötülükten uzak duran karakterlerdir. Komşular arasında yardımlaşmanın, iyi niyetin de sık sık vurgulandığı dizide yolunda gitmeyen durumlarda herkes elbirliği yapmakta ve kötü olandan ders çıkarmayı öğrenmektedir.

Bilimkurgu yapımlardan Dog Star'ın 28 Eylül 2008 tarihli bölümü Yumurcak TV'nin yayın politikası ve ideolojinin yabancı yapımlarda da nasıl kendini açıkça hissettirdiğini ortaya koymaktadır. Dog Star 2347 yılında olabilecekleri anlatan bir yapımdır. Çizgi filmdeki kahramanlar dünya yaşanmaz hale gelince "yeni dünya" olarak bilinen başka bir gezegene göç etmektedir. Kahramanlar "yeni dünya"ya yerleşmeden önce kaybolan köpeklerle dolu Dog Star gemisini bulmaya çalışmaktadır. Bu macera esnasında zaman zaman yolları farklı gezegene düşmektedir. 28 Eylül tarihli bölümde kahramanlar yine bir gezegene uğurlar ve gezegende tutsak alınırlar. Gezegende Evrim teorisini ortaya atan Charles Darwin'in adını kullanmak yasaktır. Kullananlar "maymun"a dönüştürülmektedir. Çizgi filmin kahramanları da yasağı anlayabilmek için bu ismi kullandıklarında cezalandırılmışlar ve esir alanlar tarafından maymun olarak çağırılmışlardır.

Kanalın dublajlarında da ideolojik yaklaşımına uygun tanımlamalar kullandığı göze çarpmaktadır. 3 Ekim 2008 tarihli Zoboomafoo adlı belgesel yapımda yine Evrim teorisine karşı bir fikir geliştirilmeye çalışılmıştır. Balinaların konu edildiği bölümün dublajında bu türün özelliklerini anlatırken "Evrime teorisini yalancasına" ifadesi kullanılmış, türe ait üstün özelliklerin "yaradılıştan" kaynaklandığı vurgulanmıştır.

İnceleme esnasında rastlanan bu ideolojik tanımlamalardan en ilginç Ozieboo adlı çizgi filme aittir. Ozieboo kutupta yaşayan penguen ve yavru kutup ayılarının arkadaşlıklarını anlatan bir yapımdır. Çizgi filmin 30 Eylül 2008 tarihli bölümünde penguenlerden birinin hırsızlığının ardından diğer penguen ona iyi dileklerini iletmek için "Allah uzun ömür versin" demiştir.

İnsan vücudunun bölümlerini ve hastalıkların nedenlerini anlatan Adibo adlı yapımların 29

Eylül 2008 tarihli bölümünde de çalışma açısından ilginç bir bulguya rastlanmıştır. Çizgi filmin kahramanına bölümün sonunda veda ederken “sağlıkla kalın” sözü kullanılmıştır.

4. TİCARİ YÖNÜYLE YUMURCAK TV

Yumurcak TV yayın akışı içerisinde yerli ve yabancı yapımların dışında kanala ve kanalın bünyesinde bulunduğu gruba ticari destek sağlayan doğrudan satış programları ve televizyonların temel gelir kaynağı durumundaki reklam kuşakları yer almaktadır.

4.1. Doğrudan Satış Programları

Yumurcak TV içerik analizinin yapıldığı hafta doğrudan satış programlarının günde ortalama 6 kez yayına girdiği gözlenmiştir. Kanalın Dünya Pazarlama garantisi ve adresiyle pazarladığı ürünlerin tümünde daha önce Samanyolu Televizyonu’nda yayınlanan ardından Yumurcak TV ekranına taşınan yerli yapımlardan Tarçın ve Arkadaşları kullanılmıştır. Pazarlamacılar ürünlerini çocuklara satmanın en iyi yolunun oyuncuğu bir çizgi film serisi ile birleştirmekten geçtiğinin farkındadırlar (Çaplı 1996: 1335). Tarçın ve Arkadaşları konulu ürünün türü çocukların ihtiyaç dönemlerine göre değişiklik göstermektedir. Yaz aylarında doğrudan satış programlarında “Tarçın ve Arkadaşları baskılı akülü araba” ve “Tarçın ve Arkadaşları çalışma masası” satışı yapılmıştır. Okul döneminin yaklaştığı güz aylarında ise “Tarçın ve Arkadaşları baskılı okul ve beslenme çantası”yla birlikte çalışma masası satışı devam ettirilmiştir. Analizin yapıldığı hafta ise “Tarçın ve Arkadaşları çalışma masası” ve “Tarçın ve Arkadaşları VCD Seti” tüm albenisiyle çocuklara seslenmiştir.

Bu ürünler doğrudan satış programlarında pazarlandığı gibi reklam kuşakları içinde de izleyiciye sunulmaktadır. Satış programları süre olarak normal bir reklam süresinden çok uzundur. Masa seti satışının gerçekleştirildiği yayının süresi 5 dakika 20 saniye olarak ölçülmüştür. Reklam filminde ağırlıklı olarak çocukların kullanılması, izleyici çocukların ilgisini çekme açısından önemli bir faktördür. Çocukların masada çalışırken, resim yaparken ya da yemek yerken çekilmiş görüntülerinin

kullanıldığı filmde masayla ilgili övgüleri de sıralanmaktadır. Önce çocuklara ardından ebeveynlere seslenen yapımda Tarçın ve Arkadaşları kukla dizinin özellikleri de hatırlatılmaktadır. Çok sayıda çocukla birlikte iki yetişkinin kullanıldığı filmde yetişkin kadınlar anne rolündedir ve masayı aldıktan sonra çocuklarında yaşanan olumlu davranış değişikliklerini anlatarak masanın kullanım kolaylığını, yer tutmaması gibi özelliklerini göstermektedir. Masanın hem okulöncesi hem de ilköğretim çocukları için uygun olduğu vurgulanmakta, yanında verilen boyama kitabı, boyama kalemi gibi hediyelerle cazibesi artırılmaktadır. Görsel olarak ve seslendirme yoluyla Dünya Pazarlama’nın telefonlarının ve internet adresinin sık sık tekrarlandığı reklam filminde, ürünün fiyatı ve taksit olanağı gibi unsurlarla satış gerçekleştirilmektedir.

Aynı programda pazarlaması yapılan diğer bir ürün Tarçın ve Arkadaşları VCD setidir. 4 dakikalık bir reklam filmiyle önce çocuklar ardından da ebeveynler ikna edilmeye çalışılmaktadır. Tarçın ve Arkadaşları kukla dizisinin çeşitli bölümlerinden kesitlerin yer verildiği filmde, görsel eğitim seti olarak adlandırılan bu ürünün çocukların psiko-sosyal gelişimine katkısı, Türkçeyi doğru kullanması, öğrenmeyi kolaylaştırması gibi özellikleri vurgulanmaktadır. Yine ürünün cazibesini daha da arttırmak için beslenme çantası hediye olarak verilmektedir. Dünya Pazarlama’nın telefon ve internet adresinin sıklıkla duyurulduğu reklam filminde ürünün fiyatı, ödeme kolaylığı, taksit olanakları gibi bilgiler de belli aralıklarla tekrarlanmaktadır.

4.2. Reklamlar

Çocuk televizyonu olan Yumurcak TV’nin bu önemli özelliği, reklam pastasından payını almasını engellememiş, reklamı yapılan ürün reklamverenlerin tercihi doğrultusunda hedef kitle gözetilerek seçilmiştir. Reklamverenlerin tercihinde ideolojik yakınlık da önemli bir unsurdur. Yayınlanma sıklığı ortalama olarak saatte bir olan reklam kuşaklarında, kuşağın başında ve sonunda Bank Asya reklamı yayınlanmaktadır. Doğrudan çocukların ilgisine yönelmeyen bu kuruluşun reklamının aynı ideolojik görüşün paylaşılması nedeniyle yayınlandığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Bunun dışında yayınlanan reklamların büyük bir çoğunluğunda çocuklar, bazılarında çocukların sesleri kullanılmaktadır. Reklamcıların bu tercihi özellikle 2-5 yaş arasındaki çocukların, bebek ve küçük çocukların rol aldığı reklamları seyretmeyi sevdiği ve bu reklamlara diğerlerinden daha fazla ilgi gösterdikleri görüşüyle açıklanabilir (Lemish'den aktaran Yücel 2008: 212).

Reklamlar, ritimli müzikleri, hızlı temposu, renkli ve sık değişen sahneleriyle çocukların en fazla ilgi gösterdiği medya içerikleri olarak kabul edilmektedir (Özerkan 2008: 47), bu özellik reklamı yapılan ürünün çocuklara hitap etmesiyle daha da pekişmektedir. Reklamverenler ve reklamcılar çocukların aileleri üzerinde satın alma konusundaki baskınlığının farkında olarak reklamın niteliğine ve yayınlanacağı kanala karar vermektedir. Yumurcak TV'de yayınlanan reklamlar da doğrudan çocuklara yöneliktir. Bu ürünlere örnek olarak kekstra, danette, nesquik, molfix, evy baby, dalin kids, içim smart, bellona çocuk odası, moonsand kurumayan kum sıralanabilir. Kanalda sayıca sınırlı olsa da ebeveynlere hitap eden reklamlar da yer almaktadır.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kurucuları tarafından Türkiye'de bir sosyal sorumluluk projesi gerçekleştirdikleri iddiasıyla yayına başlatılan Yumurcak TV'nin en önemli hedefinin çocuklara doğru rol modelleri göstermek, onların sosyal hayata faydalı bireyler olarak yetiştirmek olduğu dile getirilmektedir. Çocukların televizyon ekranından gönderilen her türlü iletiyi almaya müsait, etkiye açık, televizyon karşısında savunmasız ve korunması gereken bir konumda bulduklarının bilincinde olarak ve çocukların yetişkinlere yönelik yayınların bağımlısı olduğu, gelişiminin bu yayınlar doğrultusunda şekillendiği bir ortamda Yumurcak TV'nin çocukça yayınlar izletme, çocukça sözler öğretme konusunda örnek bir çalışma olduğu vurgulanmaktadır. Çocukların gelişiminde olumsuz etki yapacak her türlü içerikten arındırıldığı iddia edilen Yumurcak TV'nin çocukların kendilerine ve topluma zarar verecek davranış kalıpları benimsememesi için kazanç amaçlı yayın yapmadığı, bu doğrultuda çok talep edilen ancak çocukları olumsuz etkileyecek, onları saldırgan davranış-

lara itecek içeriğe sahip yapımları almaktan kaçındığı belirtilmektedir. Kanalın amaçlarından biri de çocukları televizyon ve internetin esiri olmaktan kurtarmaktır.

Yumurcak TV'nin yayın içeriği analizinden elde edilen bulgular, kanalın kuruluş amacıyla yaptığı yayıncılığın örtüşmediğini göstermiştir. Bu uyumsuzluk kanaldaki yapımların içeriklerinden kâr amacıyla yayınlanan programlara kadar uzanmaktadır.

Yumurcak TV Samanyolu Yayın Grubu bünyesinde bulunmaktadır ve İslâmî bir ideolojiye sahiptir. Yayın içeriklerinde bu ideolojinin baskın olarak kendini hissettirdiği gözlemlenmiştir. Diğer bir deyişle kanal ideolojik yaklaşımı paralelinde yayın yapmakta ve çocukları kendi ideolojisi doğrultusunda eğitmeye çalışmaktadır. İncelemede dinî içerikli 9 yerli yapımın çocukların ilgisini çekecek tarzda kurgulandığı ve sunulduğu gözlemlenmiştir. İncelemenin yapıldığı Ramazan günlerinde çocuklara Ramazan ayının, oruç tutmanın önemi öğretilmekte, Ramazan ayında yapılması gerekenler hakkında mesaj verilmektedir. Bu mesajlar izleyici çocuklar üzerindeki etkisinin daha yüksek olması amacıyla çocuklar ya da çocuk seslerinin kullanıldığı kukla karakterler tarafından aktarılmaktadır. İslâm alemi için kutsal geceler, bu gecelerin ibadetle geçirilmesi gerektiği çocukların kullandığı programlarda dillendirilmektedir. Programlarda Hadis-i Şerif'ler çocuklar kullanılarak seslendirilmekte, çocuklara Müslümanlıkla, İslâmî yaşam tarzıyla ilgili sorular sorulup cevaplar alınmaktadır. Dua programlarında çocuklara dua ettirilerek ekran başındaki çocuklara da dua etmeleri gerektiği öğretilmektedir. Yine bayramların Müslümanlar için taşıdığı anlam, bayram gelenekleri gerek animasyon karakterler gerek çocuklar kullanılarak anlatılmaktadır. Din eğitiminin çocuğun ilk sosyalleşme evresinde ailesi tarafından verildiğine, verilmesi gerektiğine dair araştırma bulguları vardır. Aileden sonra bu görevi eğitim kurumları üstlenir. Yumurcak TV bu tür bir yayıncılıkla çocuğun sosyalleşmesi sürecinde öncelikli olarak ailesinin ardından da eğitim kurumlarının önüne geçmektedir.

Kanalın yayınladığı yabancı yapımlarda da İslâmî ideolojisinin etkisi açık olarak sezilmek-

tedir. Bu etki özellikle dublajlarda çok net olarak görülmektedir. Yabancı yapımların orijinallerinde bulunmayan İslâmi kavramlar dublajlarda kullanılarak çocuklara bu kavramları öğretmek amaçlanmaktadır. Televizyonun Ramazan ayında açılış ve kapanış saatlerinin bile ideolojisi doğrultusunda belirlendiği bulgulanmıştır. Normal yayın akışında yayın 6.00'da başlatılmakta ve 23.00'te sonlandırılmaktadır. Ramazan ayında ise 10.30'da kapatılan yayın sahur vakti olan 3.30'da başlatılmıştır. Çalışma açısından bu yönde önemli olan bir bulgu da günlük yayın akışı içerisinde Yumurcak TV ekranında logonun dışında herhangi bir görsel unsur kullanılmazken 18.00'den itibaren ekranın sağ üst köşesinde saat kullanılmasıdır. Bu saat iftar vaktinin yaklaştığını haber vermek amacıyla kullanılmakta ve iftar vakti geçtikten sonra ekrandan kaldırılmaktadır.

Yumurcak TV'nin Genel Yayın Yönetmeni Meryem Akbal bir röportajında (Zaman 17 Haziran 2008), Yumurcak ekranında hiçbir zaman şiddet içeren, çocukları garip davranışlara sevk edecek yapımların yer almayacağını sözünü vermiştir. İnceleme sonucu çocukları şiddete ve garip davranışlara yöneltme niteliğine sahip 10 yapımın yayınlandığı gözlemlenmiştir. Bu yapımlarda her türlü şiddet görüntüleri ve şiddet aletleri yer almaktadır. Akbal aynı röportajında yukarıda sözü edilen yapımlardan aksiyon içerikli çizgi filmler olarak bahsetmiş ve bu çizgi filmlerin anne babaların da seyrebileceği akşam saatlerinde yayınlandığı için çocuklar açısından bir olumsuzluk teşkil etmediğini savunmuştur. Yetişkinlerle beraber izlenen şiddet görüntüleri yetişkinlerin eleştirmesi durumunda bile çocukların bilişsel ve duygusal dünyasında yer etmekte, saldırganlığın davranış yollarından biri olduğunu göstermektedir. Çocuklar açısından ekranda gördükleri davranış şekli ebeveynleri tarafından söylenen sözden daha etkili olmaktadır.

Çocukların olumsuz etkilenmemesi için kazanç amaçlı yayın yapmadığı vurgulanan Yumurcak TV, kazanç yolu olarak çocukları gören, çocukları müşteri olarak algılayan yapımlara yer vermektedir. Özellikle doğrudan satış programlarında çocukların duygularını sömüren, onları yine çocukları kullanarak tüketiciliğe sevk eden ve çocukların o ürünü alamadıkları zaman eksiklik hissetmelerine yol açacak tarzda söy-

lem ve görüntüler sunulmaktadır. Çocukların sevdiği Tarçın ve Arkadaşları adlı yapımın karakterleriyle bütünleştirilen ürünler, Samanyolu Yayın Grubu'na maddi destek sağlamak amacıyla çocuklara satılmaktadır. Programda pazarlanan ürünün türü, benimsenen söylem ve ürünü tanıtan çocuklarla kukla karakterler izleyici çocukları ürünü alma konusunda yoğun bir şekilde teşvik etmektedir. Yine çocuklara yönelik ürünlerin sergilendiği reklam kuşakları da hareketli görüntüleri, ritimli müzikleri ve yayınlanma sıklığıyla çocukların ilgisini çekmektedir.

Çocukları televizyonun ve internetin esiri olmaktan kurtarma misyonuyla yola çıkan Yumurcak TV'nin yaptığı 17 saatlik yayınlara çocukları diğer kanalların esiri olmaktan kurtarıp kendisine bağladığını anlamak zor değildir.

SONNOT

(1) Samanyolu Yayın Grubu; Samanyolu TV, Mehtap TV, Yumurcak TV, Ebru TV, Burç Radyo, Dünya Radyo, S Haber Radyo, Dünya Pazarlama, Samanyolu Haber.com şirketlerini bünyesinde bulundurmaktadır. Fethullah Gülen cemaatine yakınlığıyla bilinen grubun Feza Yayıncılık'la da bağlantısı vardır. Feza Yayıncılık bünyesinde Zaman, Aksiyon, Sızıntı, Today's Zaman, Cihan Haber Ajansı bulunmaktadır (Yıldız 18 Şubat 2008).

KAYNAKLAR

Cihan Haber (Temmuz/Ağustos 2007) Yumurcak TV Çizgi Film Kanalı Olmayacak, Sayı: 23.

Çaplı B (1996) Çocuk ve Televizyon, Yeni Türkiye Medya Özel Sayısı, 12: 1334-1337.

Kapferer J N (1991) Çocuk ve Reklam, Baştan Çıkarmanın Yolları, Şermin Önder (çev.), Afa Yayınları, İstanbul.

Mutlu E (1999) Televizyon ve Toplum, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, Ankara.

Pembecioğlu N (2006) İletişim ve Çocuk, İletişim Ortamlarında Çocuk ve Reklam Etkileşimi, Eabil Yayınları, İkinci Baskı, Ankara.

Rigel N (2008) TV, Çocuk ve Şiddet Araştırmalarında 50 Yıl, Yasemin Giritle İnceoğlu, Nurdan Akmer (ed.), Medya ve Çocuk Rehberi, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.

Özerkan Ş (2008) Medyada Muhafazakar Rol Modelleri, Yasemin Giritli İnceoğlu, Nurdan Akner (ed.), Medya ve Çocuk Rehberi, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.

Öztürk H E (2002) Kişilik Gelişimi Açısından Çocuk ve Televizyon, Beyan Yayınları, İstanbul.

Şirin M R (1998) Televizyon Çocuk ve Aile, İz Yayıncılık, İstanbul.

Yetim N ve Yetim Ü (2008) Medya Temsillerinde Özne ve Nesne Olarak Çocuk, Yasemin Giritli İnceoğlu, Nurdan Akner (ed.), Medya ve Çocuk Rehberi, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.

Yıldız İ (18 Şubat 2008) Medyada Yeni Durum, Cumhuriyet Gazetesi.

Yumlu K (1994) Kitle İletişim Kuram ve Araştırmaları, Nam Basım Ltd., İzmir.

Yücel H (2008) Çocuk ve Reklam: Televizyon Reklamlarının Çocuk Üzerine Etkileri, Yasemin Giritli İnceoğlu, Nurdan Akner (ed.), Medya ve Çocuk Rehberi, Eğitim Kitabevi Yayınları, Konya.

www.zaman.com.tr (8 Şubat 2008) Yumurcak TV çocukların 1 numarası oldu, erişim tarihi 22 Eylül 2008.

www.zaman.com.tr (17 Haziran 2008), Yumurcak'ta çocuğuma izletmeyeceğim hiçbir programı yayınlamıyorum, erişim tarihi 22 Eylül 2008

www.zaman.com.tr (2 Ağustos 2008) Mehtap TV ve Yumurcak TV, Digitürk'te, erişim tarihi 22 Eylül 2008.

www.tumgazeteler.com, Yumurcaklar ekran başına, erişim tarihi: 24 Eylül 2008.